

การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
ในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์*

INTEGRATING BUDDHIST PRINCIPLE FOR SUFFICIENCY ECONOMY VILLAGE
DEVELOPMENT AT TAK FA DISTRICT NAKHON SAWAN PROVINCE

เสาวลักษณ์ หิรัญรักษ์, อัครเดช พรหมกัลป์, พระครูนิวิฐศีลขันธ (ณรงค์ ฐิตวฑฒโน)

Saowaluck Hirunrak, Akkaradecha Brahmakappa, Phrakhrunivitsinlakhan (Narong Thitavaddhano)

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอตากฟ้า

Community Development District Office Tak Fa

Corresponding Author E-mail: goodluck099@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางในการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการแจกแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.889 กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 297 จากประชากร 1,147 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 รูป/คน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า ด้านเงื่อนไขคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต สามัคคีและไม่เบียดบังหรือคดโกงกัน ด้านความพอประมาณ วางแผนเป็นขั้นตอน ใช้สติ คิด วิเคราะห์ ใช้จ่ายอย่างประหยัด รู้จักเก็บออม ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปฏิบัติตามกฎหมายกติกา สร้างความตระหนักร่วมกัน ความขยัน อดทน อดออม ส่งเสริมการมีอาชีพ ด้านเงื่อนไขความรู้ ส่งเสริม อบรม ให้ความรู้ ด้านความมีเหตุผล แก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วมผ่านเวทีประชาคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ความรู้เรื่องพลังงานทดแทน และสร้างจิตสำนึกของการอนุรักษ์ ด้านเศรษฐกิจ มีความซื่อสัตย์ สุจริต และไม่เบียดบังหรือคดโกงกัน ฝึกอาชีพ การจัดทำบัญชีครัวเรือน ด้านการเรียนรู้ การประชาคมหมู่บ้าน ทำแผนชุมชน สร้างเครือข่ายภาคี ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และด้านจิตใจและสังคม มีส่วนร่วม ปฏิบัติงานร่วมกัน ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย ลดความขัดแย้ง การเข้าถึงสิทธิ์และสวัสดิการ

คำสำคัญ: การบูรณาการ; หลักพุทธธรรม; การพัฒนา; หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

* Received October 13, 2020; Revised November 4, 2020; Accepted November 7, 2020

Abstract

The objectives of this research article was propose integrating guideline of Buddhist principle for Sufficiency Economy Village development at Tak Fah District, Naknonsawan Province. The research by mixed methods research. The quantitative method, data were collected from 297 samples derived from the populations of 1,147 people by questionnaires with reliability value at 0.889. The qualitative method, data were collected from 8 key informants and analyzed by descriptive interpretation. Findings were that, the aspect of moral condition, there was honesty, righteousness, unity with no corruption. The aspect of sufficiency, there was step planning process, using mindfulness, analytical thinking, economic spending and saving know-how. The aspect of immunity, there was rule abiding with common awareness, diligence, patience, saving, occupational promotion. The aspect of knowledge condition, there was knowledge promotion and training. The aspect of reason condition, there was participatory problem solving through the community forum. The aspect of natural resources and environment, there was transferring knowledge of alternative energy source and reserving awareness. The aspect of economy condition, there was honesty, righteousness with no corruption, career training and family account making. The aspect of learning condition, there was village socialization with community plans and networks for knowledge and local wisdom transformation with appropriate technology and the spirit and social condition, there was participation in community works, adhering to democratic principle, conflict reduction and right and welfares access.

Keywords: Integration; Buddhist Principle; Development; Sufficiency Economy Village

บทนำ

ภารกิจของกรมการพัฒนาชุมชนดังกล่าว กรมฯ จึงได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขยายผลในกระบวนการทำงานในส่วนภูมิภาคทั้งระดับจังหวัด ระดับอำเภอโดยขับเคลื่อนในหมู่บ้านต่าง ๆ โดยดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยเกณฑ์ประเมิน 6 ด้าน คือ ลดรายจ่าย (ทำสวนครัว ปลูกตอบายมุข) เพิ่มรายได้ (มีอาชีพใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม) ประหยัด (มีการออม มีกลุ่มออมทรัพย์ฯ) การเรียนรู้ (สืบทอดภูมิ

ปัญหา มีการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ใช้วัตถุดิบในชุมชน ประกอบอาชีพ ปลูกต้นไม้) เอื้ออารีต่อกัน (ช่วยเหลือคนจน รู้รัก สามัคคี) ต่อมากรมการพัฒนาชุมชน ได้ขยายผลการดำเนินงานสู่ความยั่งยืน โดยทำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็น ต้นแบบ มีศักยภาพ 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด คือ ด้านจิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการ เรียนรู้ ด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และแบ่งศักยภาพการพัฒนาหมู่บ้าน เป็น 3 ระดับ คือ ระดับ “พออยู่ พอกิน” ระดับ “อยู่ดี กินดี” และระดับ “มั่งมี ศรีสุข” ซึ่งทั้ง 3 ระดับสามารถพัฒนาไปได้เฉพาะระดับของตนเองไม่จำเป็นต้องพัฒนาเป็นระดับหรือ ขึ้นตอนต่อกันไป ซึ่งมีหมู่บ้านที่ผ่านการประเมินผลการพัฒนาหมู่บ้านตามเกณฑ์ชี้วัด และ จังหวัดนครสวรรค์ ประกาศให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดนครสวรรค์ จำนวนทั้งสิ้น 12 หมู่บ้าน 1,147 ครัวเรือน จากจำนวน 76 หมู่บ้าน 9,352 ครัวเรือน

ปัจจัยที่ส่งผลทำให้การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ประสบความสำเร็จ หลายปัจจัยเช่น 1) ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม/องค์กร และสมาชิกในหมู่บ้านได้ให้ความสำคัญ และมีความตื่นตัวในการพัฒนาครอบครัวและหมู่บ้านตามตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 2) หน่วยงานภาคีการพัฒนามุ่งเน้นการทำงานแบบบูรณาการ ที่ได้ส่งผลทำให้เกิดการขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านเป็นในลักษณะของทีมงานการทำงาน ซึ่งได้ช่วยเหลือซึ่งกันทั้งความคิด งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และกำลังแรงกายใจ จนนำมาซึ่ง การต่อยอดและหนุนเสริมกิจกรรมการพัฒนาที่มีคุณภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น 3) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ได้รับการเพิ่มประสิทธิภาพ สามารถรักษาระดับการพัฒนาและมาตรฐานการเป็นต้นแบบ ตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนด และขยายผลการพัฒนาสู่หมู่บ้านข้างเคียงได้ 4) มีผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพ ชุมชนให้ความเคารพนับถือผู้นำ ประชาชนชาวบ้าน มีกลุ่มองค์กรที่เข้มแข็ง เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนหมู่บ้าน อสม. กลุ่มสตรี (กพสม.) 5) ชาวบ้านในชุมชนมีความสามัคคี ให้ความร่วมมือในการพัฒนาในชุมชน ร่วมกิจกรรมในชุมชน มีการอนุรักษ์สืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น เช่น ประเพณีสงกรานต์ รดน้ำขอพรผู้สูงอายุ งานบุญสลาภภัต ประเพณีเข้าพรรษา (กรมการพัฒนาชุมชน, 2562; พระครูพิศิษฐ์ไพฑูริย์ (ประยูร นนทียโย) และคณะ, 2563; สันติ เมืองแสง, 2562; ไชยสิทธิ์ แพงสร้อย, 2561; พระครูกาญจนธรรมพิทักษ์ (อำนาจ เข้มกโร), 2561)

เป้าหมายของการพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้ชุมชนเกิดความสามัคคี มีน้ำใจ มุ่งเน้นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ โดยการพัฒนาอาชีพ และส่งเสริมการออม พึ่งพาตนเองเกิดการเรียนรู้และพัฒนาคนในชุมชน เกิดการสานสัมพันธ์ระหว่างคนทุกวัย หลังจากเข้าอบรมตามโครงการฯ แล้ว ทุกคนในชุมชนพร้อมเพรียงช่วยกันทำงาน โดยแต่ละคุ้มร่วมมือร่วมใจกันสร้างคุ้ม/ตักแตง/ปลูกไม้ดอกไม้ประดับตลอดจนการปรับปรุงภูมิ

ทัศนคติในบริเวณคุ้ม/บ้านของตนเอง ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านที่ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในอำเภอตากฟ้าทั้ง 12 แห่งนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2562) เป็นแบบอย่างชุมชนที่ได้รับการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจมาสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในชุมชน และสร้างวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี (ถนัด ไชยพันธ์, 2561; สยามพร พันธไชย, 2562; สุบัณฑิต จันทร์สว่าง, 2562) ทำให้ชุมชนแห่งนี้มีกิจกรรมหลากหลายบนพื้นฐานของความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีและสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้คู่คุณธรรม ยึดมั่นศรัทธาในพระพุทธศาสนาและความพยายามในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อประโยชน์ร่วมกันทั้งในและนอกชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สมาชิกในชุมชนต่างเห็นความสำคัญของการร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันพัฒนาหมู่บ้านด้วยความเต็มใจ ดังนั้นแล้วความเป็นต้นแบบของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในพื้นที่อำเภอตากฟ้านั้นจะสามารถนำไปสู่การปรับ ประยุกต์เพื่อให้หมู่บ้านอื่น ๆ สามารถเรียนรู้ และพัฒนาเพื่อให้เกิดความอยู่ดี กินดี มีสุขของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้ จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อนำเสนอแนวทางในการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยออกแบบเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 297 คน จากประชากรจำนวนทั้งสิ้น 1,147 คน ที่เป็นประชาชนในครัวเรือนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตร Taro Yamane (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551) มีค่าความเชื่อมั่น 0.889 สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่, ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 8 รูป/คน กำหนดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย พัฒนาการอำเภอตากฟ้า พัฒนาการประจำในพื้นที่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

ต้นแบบในอำเภอตากฟ้า กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในอำเภอตากฟ้า ตัวแทนจากการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในอำเภอตากฟ้า ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามทำให้ทราบว่า การศึกษาการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ตามเกณฑ์การประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.70$, $S.D.=0.149$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านจิตใจและสังคม

ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน การศึกษาการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.75$, $S.D.=0.152$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ส่วนความสัมพันธ์ในการบูรณาการหลักภูวนาธรรมกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์ในทางบวกหรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง Pearson Correlation (r) (0.506) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คู่ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีกับด้านปัญญาภูวนา มีความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r= 0.235$) รองลงมา คือ คู่ของด้านความพอประมาณกับด้านปัญญาภูวนา ($r=0.220$) และค่าที่น้อยที่สุด คือ คู่ด้านด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับด้านปัญญาภูวนา ($r = -0.029$) จากผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณแสดงให้เห็นว่าการนำหลักภูวนามาส่งเสริมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์จะช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยในเชิงปริมาณมาเป็นพื้นฐานในการตั้งข้อคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัย พบว่า

แนวทางในการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย

1. ด้านเงื่อนไขคุณธรรม สมาชิกในหมู่บ้านจะต้องมีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะเกื้อกูลสร้างสรรค์ (สีลภาวนา) มีความซื่อสัตย์ สุจริต และไม่เบียดบังหรือคดโกงกัน (กายภาวนา) มีความสมัครสมานสามัคคีกัน (จิตภาวนา) สมาชิกในหมู่บ้านจะต้องปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม ไม่ประพฤติตนเสื่อมเสียชื่อเสียง มีความจริงใจกับตนเองและผู้อื่นรักษาสิ่งจะ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีจิตอาสาในการพัฒนาหมู่บ้าน และชุมชน

2. ด้านความพอประมาณ สมาชิกในหมู่บ้านต้องมีวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาที่ อย่ างเป็นขั้นตอน ใช้สติ (ปัญญาภาวนา) มีการคิด วิเคราะห์ วางแผน ทั้งเรื่องการค้า เนิน ชีวิต การใช้จ่ายประจำวัน ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แก่สมาชิก มีการใช้จ่ายอย่าง ประหยัดรู้จักเก็บออม

3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สมาชิกในหมู่บ้านต้องให้ความสำคัญโดยยึดถือ ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฏกติกา (สีลภาวนา) สร้างความตระหนักร่วมกันในการรักษา สิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพที่ดีของคนในชุมชน กระตุ้น ส่งเสริมกระบวนการความคิดในเรื่อง ความขยัน อดทน อดออม ส่งเสริมการมีอาชีพอื่นนอกจากอาชีพหลักที่ทำประจำ ทำให้มี รายได้เสริมเพิ่มขึ้น สร้างความสามัคคีร่วมกัน หาแนวทางป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจ เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

4. ด้านเงื่อนไขความรู้ สมาชิกในหมู่บ้านต้องวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาที่ อย่ าง เป็นขั้นตอน ใช้สติ และเหตุผลในการแก้ไขปัญหา (ปัญญาภาวนา) ส่งเสริมให้ความรู้สมาชิก ในหมู่บ้านมีการทำเกษตรอินทรีย์ มีการอบรมความรู้ในการเพิ่มทักษะการประกอบอาชีพ การแปรรูป ผัก ผลไม้ อบรมให้ความรู้ในการวางแผนจัดการการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ใน ชุมชนอย่างคุ้มค่าและประหยัดในการประกอบอาชีพ

5. ด้านความมีเหตุผล สมาชิกในหมู่บ้านต้องใช้สติ และเหตุผลในการแก้ไขปัญหา (ปัญญาภาวนา) ให้ความรู้สมาชิกในหมู่บ้านในการวางแผนแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติร่วมกัน ของสมาชิกในหมู่บ้าน การปฏิบัติงานในหมู่บ้านโดยให้ทุกครัวเรือนมีส่วนร่วมผ่านเวที ประชาคม ลงมติร่วมกันเสมอ

6. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สมาชิกในหมู่บ้านต้องมีความสามัคคี รักใคร่ ประองตองกันมากในหมู่บ้าน ทุกคนในหมู่บ้านมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันโดยหมั่น สอดส่องดูแลทรัพยากรสิ่งแวดล้อมกัน (กายภาวนา) สร้างการรับรู้ให้สมาชิกในหมู่บ้านมีการ สร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ความรู้เรื่องการใช้พลังงาน ทดแทนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน และสร้างจิตสำนึกของการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

7. ด้านเศรษฐกิจ สมาชิกในหมู่บ้านต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต และไม่เบียดบังหรือคดโกงกัน (กายภาวนา) อบรมส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับฝักอาชีพ ในรูปแบบกลุ่ม รวมถึงการให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

8. ด้านการเรียนรู้ สมาชิกในหมู่บ้านต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ (ปัญญาภาวนา) นำข้อมูลของหมู่บ้านต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาหมู่บ้าน ผ่านกระบวนการประชาคมหมู่บ้านเพื่อนำข้อมูลไปจัดทำแผนชุมชน มีการปฏิบัติตามหลักการของการพึ่งตนเอง มีการสร้างเครือข่ายภาคีการพัฒนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพของหมู่บ้านหรือชุมชน

9. ด้านจิตใจและสังคม สมาชิกในหมู่บ้านมีความสุขที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน (จิตภาวนา) สร้างรับรู้ร่วมกันระหว่างผู้นำและสมาชิกในหมู่บ้าน ให้ความตระหนักในการปฏิบัติงานร่วมกัน อยู่ร่วมกันในหมู่บ้าน ในชุมชน โดยใช้หลักคุณธรรม ในการดำเนินชีวิตร่วมกัน ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย ทำให้ไม่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ทุกครัวเรือนได้รับการสนับสนุนโอกาสจากหน่วยงานภาครัฐทั้งในเรื่องสิทธิ์และสวัสดิการต่าง ๆ รวมถึงงบประมาณที่ภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างทั่วถึง

อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางในการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย ด้านเงื่อนไขคุณธรรม สมาชิกในหมู่บ้านมีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะเกื้อกูลสร้างสรรค์ (ศีลภาวนา) มีความซื่อสัตย์สุจริต (กายภาวนา) มีความสมัคสมานสามัคคีกัน (จิตภาวนา) สอดคล้องกับงานวิจัยของกุลวรา พิมพ์ใจใส (2557) ได้ศึกษาวิจัย “การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุตามหลักภาวนา 4 ของบุคคาลกรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง (ชีวิตและความตาย)” พบว่าการเกษียณอายุอย่างมีคุณภาพ เป็นเป้าหมายที่พึงปรารถนาโดยเชื่อว่าถ้าทุกคนมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ ก่อนการเกษียณ จะทำให้เป็นผู้สูงอายุที่มีความสุข และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระเกียรติศักดิ์ ธีรวิโส (คำเจียม) (2559) ได้ศึกษาวิจัย “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลศีลาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์” พบว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องช่วยรณรงค์ปลูกฝังให้เกษตรกรรู้จักการพึ่งพาตนเองให้ได้ในระดับหนึ่งและรู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน ด้านความพอประมาณ สมาชิกในหมู่บ้านต้องมีวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา (ปัญญาภาวนา) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สมาชิกในหมู่บ้านต้องให้ความสำคัญโดยยึดถือปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎกติกา (ศีลภาวนา) สอดคล้อง

กับงานวิจัยของฐพชัย ทตนนท์ (2556) ได้ศึกษาวิจัย “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน: กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลสำน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน” พบว่า ประชาชนขาดความรู้ยังไม่มีความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดีพอ กลุ่มต่าง ๆ ของแต่ละชุมชนยังมีความเข้มแข็งไม่เท่ากัน ควรจัดทำแผนงานนโยบายส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาอำเภอเวียงสา และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ด้านเงื่อนไขความรู้ สมาชิกในหมู่บ้านต้องวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน ใช้สติ และเหตุผลในการแก้ไขปัญหา (ปัญญาภาวนา) สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูศรีปริยัติวิธาน (2562) ได้ศึกษาวิจัย “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของแรงงานตามหลักภาวนา 4 เพื่อส่งเสริมประชาคมอาเซียนให้เข้มแข็งในจังหวัดสมุทรสาคร” พบว่า ควรฝึกศึกษาเรียนรู้ฝึกฝนและปฏิบัติตนตามหลักภาวนา 4 อย่าง สม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยการจัดให้มีกิจกรรมฝึกอบรม พัฒนาที่กระทำร่วมกันระหว่างแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าว เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาคมอาเซียน ด้านความมีเหตุผล สมาชิกในหมู่บ้านต้องใช้สติ และเหตุผลในการแก้ไขปัญหา (ปัญญาภาวนา) สอดคล้องกับงานวิจัยของพระภุชิสสะ ปณญาโชโต (2562) ได้ศึกษาวิจัย “การเสริมสร้างสุขภาวะตามหลักภาวนา 4 ของผู้สูงอายุ ในตำบลยางฮ่อม อำเภอนันทบุรี จังหวัดเชียงราย” พบว่า การเตรียมความพร้อม โดยใช้หลักปัญญาภาวนามาเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตวิญญาณ มีเป้าหมายให้ผู้สูงอายุเข้าใจชีวิต ผ่านกระบวนการคิดพิจารณาอย่างถูกต้อง ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สมาชิกในหมู่บ้านต้องมีความสามัคคี ไว้วางใจซึ่งกันและกัน (กายภาวนา) สอดคล้องกับงานวิจัยของมนูญ มุกข์ประดิษฐ์ (2548) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “วิเคราะห์ปรัชญาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อันเนื่องมาจากพระราชดำริกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา” พบว่า การพัฒนา ประเทศตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งมีรากฐานมาจาก หลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้น จะทำให้สังคมและประเทศชาติ ดำเนินไปได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน มีภูมิคุ้มกัน มีดุลยภาพและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้านเศรษฐกิจ สมาชิกในหมู่บ้านต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต (กายภาวนา) ด้านการเรียนรู้ สมาชิกในหมู่บ้านต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ (ปัญญาภาวนา) สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูประโชติพัชรธรรม (อานวย ระวาดชัย) (2560) ได้ศึกษาวิจัย “การประยุกต์ใช้หลักภาวนาเพื่อแก้ปัญหาเยาวชน” พบว่า กายภาวนาหรือการพัฒนากาย คือการมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพสามารถเสพสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณมิให้โทษรู้จักควบคุมไม่ให้เกิดความต้องการที่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนริศรา พลอยเพชร (2562) ได้ศึกษาวิจัย “พุทธบูรณาการในการ

ป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์” พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการค้นหาสาเหตุ แนวทาง และวิธีการแก้ไขปัญหา และหลักไตรสิกขาในการนำมาพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างเป็นองค์รวม โดยพัฒนาทางด้านพฤติกรรมทั้งทางกายและวาจา (ศีล) พัฒนาจิตใจให้มีสุขภาพจิตที่ดี (สมาธิ) และพัฒนาทัศนคติ มุมมอง และความมีเหตุผล (ปัญญา) ซึ่งจะทำให้เกิดภูมิคุ้มกันต่อการใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดเกิดความยั่งยืนยิ่งขึ้น และด้านจิตใจและสังคม สมาชิกในหมู่บ้านมีความสุขที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน (จิตภาวนา) ในการดำเนินชีวิตร่วมกัน ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย ทำให้ไม่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ทุกครัวเรือนได้รับการสนับสนุนโอกาสจากหน่วยงานภาครัฐทั้งในเรื่องสิทธิและสวัสดิการต่าง ๆ รวมถึงงบประมาณที่ภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระภุชิสสะ ปณฺญาปโหโต (2562) ได้ศึกษาวิจัย “การเสริมสร้างสุขภาวะตามหลักภาวนา 4 ของผู้สูงอายุ ในตำบลยางฮ่อม อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย” พบว่า การป้องกันโดยใช้หลักจิตภาวนามาเสริมสร้างสุขภาวะทางจิต เพื่อให้เกิดแนวทางป้องกัน มีเป้าหมายคือ ผู้สูงอายุจะต้องมีความคิดที่ดี โดยผ่านการฝึกจิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา ให้จิตมีคุณธรรมพื้นฐาน ในการอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

การพัฒนาสู่ความเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ประเด็นแรกที่ต้องนำมาพิจารณาคือเงื่อนไขคุณธรรม เพราะถ้าตนมีคุณธรรมแล้ว ก็จะมีความจริงใจให้กับผู้อื่น มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ต่อมาด้านความพอประมาณ ในการดำเนินชีวิต การใช้จ่ายประจำวัน มีการใช้จ่ายอย่างประหยัดรู้จักเก็บออม ก่อให้เกิดการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ภายใต้งานไขความรู้ โดยอบรมให้ความรู้ในการวางแผนจัดการการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่าและประหยัดในการประกอบอาชีพ ความมีเหตุผล ในการวางแผนแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกในหมู่บ้าน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสร้างการรับรู้ให้สมาชิกในหมู่บ้านมีการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การใช้พลังงานทดแทนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน และสร้างจิตสำนึกของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านเศรษฐกิจ ให้ความสำคัญกับฝึกอาชีพ ในรูปแบบกลุ่ม รวมถึงการให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ด้านการเรียนรู้ ได้มีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพของหมู่บ้านหรือชุมชนมาปรับใช้ และด้านจิตใจและสังคม เป็นการสร้างรับรู้ร่วมกันระหว่างผู้นำและสมาชิกในหมู่บ้าน ให้ความสำคัญระหนักในการปฏิบัติงานร่วมกัน อยู่ร่วมกันในหมู่บ้าน ในชุมชน โดยใช้หลักคุณธรรม ในการดำเนินชีวิตร่วมกัน ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาสู่ความเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. การพัฒนาหมู่บ้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาครัฐควรมีการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐให้เพียงพอ ต่อเนื่องเพื่อใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดความยั่งยืนต่อไป
2. ภาครัฐควรมีการสนับสนุน ส่งเสริมกระบวนการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ รวมถึงสามารถถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้ สู่ครอบครัวตนเอง เพื่อนบ้านและชุมชน และต้องปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ มีความต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคการบูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อการพัฒนาสู่ความเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์
2. ควรนำผลการบูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ไปเปรียบเทียบกับการพัฒนาสู่ความเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบต่างพื้นที่ ที่มีความเข้มแข็ง และควรมีการพัฒนา

ยกระดับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน เพื่อเป็นพลังในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป จนบรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทย ที่ว่า ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนา ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2562). *เอกสารฝึกอบรมโครงการสร้างวิทยากรกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- กุลวรา พิมพ์ใจใส. (2557). *การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุตามหลักภาวะนา 4 ของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โฆสิต แพงสร้อย. (2561). การจัดการทางวัฒนธรรมของผู้นำชุมชนในการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อความมั่นคงทางสังคมที่ยั่งยืน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(1), 32-42.
- ฐพยัย ทตนนท์. (2556). *บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน : กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลลำน้ำ อำเภอยางสีสุราช จังหวัดน่าน (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ถนัด ไชยพันธ์. (2561). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิผล ในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(3), 76 – 89.
- ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). *การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. กรุงเทพฯ: วี อินเทอร์เน็ต.
- นริศรา พลอยเพชร. (2562). พุทธบูรณาการในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมกรรมการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(3), 53-70.
- พระเกียรติศักดิ์ ธีรวิโส (คำเจียม). (2559). *ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบล ศิลิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา*

- รัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูกาญจนธรรมพิทักษ์ (อำนาจ เขมกโร). (2561). การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนวิถีพุทธของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดกาญจนบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(3), 38 – 49.
- พระครูประโชติพัชรธรรม (อำนาจ ระวาดชัย). (2558). การประยุกต์ใช้หลักภาวาณาเพื่อแก้ปัญหาเยาวชน. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 3(1), 1-13.
- พระครูพิศิษฐ์ประชนาถ (ประยูร นนทโย) และคณะ. (2563). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(1), 23-36.
- พระครูศรีปริยัติวิธาน. (2562). รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของแรงงานตามหลักภาวาณา 4 เพื่อส่งเสริมประชาคมอาเซียนให้เข้มแข็งในจังหวัดสมุทรสาคร. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 4(1), 17-22.
- พระภูษิสสะ ปณญาปโชโต. (2562). การเสริมสร้างสุขภาวะตามหลักภาวาณา 4 ของผู้สูงอายุในตำบลยางฮ่อม อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 4(1), 49-63.
- มณูญ มุกข์ประดิษฐ์. (2548). *วิเคราะห์ปรัชญาและแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สยามพร พันธไชย. (2562). รูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาบุคลากร ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(2), 69-82.
- สันติ เมืองแสง. (2562). ศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง: ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 2. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(2), 83-92.
- สุบัณฑิต จันทร์สว่าง. (2562). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมความสามัคคีกันในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(2), 57-68.